

† Casian,
Episcopul Dunării de Jos

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR - PĂSTOR, DASCĂL ȘI ÎNDRUMĂTOR PE CALEA MÂNTUIRII

Sfântul Ioan Gură de Aur este cel mai îndrăgit părinte al Bisericii creștine din primele veacuri, pentru că din toată lucrarea sa se desprinde, în primul rând, o mare iubire față de omul aflat în încercări, în lipsuri, în necunoaștere și în sărăcie.

Biserica noastră s-a străduit să readucă în actualitate opera Sfântului Ioan Gură de Aur prin reeditări de traduceri mai vechi, din secolul trecut, cum sunt comentariile la Evanghelia și la Epistolele Sfântului Apostol Pavel. E vorba apoi de colecția „Părinți scriitori bisericești“, a Patriarhiei Române. O altă inițiativă o constituie tipărirea în volume accesibile, pe tematici actuale, a unor segmente din vasta sa operă. S-a pus astfel la îndemâna credincioșilor, prin circuitul de difuzare normal al Bisericii, al magazinelor și pangarelor bisericești, un impresionant număr de cărți din scrierile despre viața și lucrarea Sfântului Ioan Gură de Aur, precum și abordări de specialitate recente.

Editări de volume dedicate sfântului, o serie de medalioane, studii și articole au fost întocmite de-a lungul timpului și în actualitate de teologi și de scriitori.

Abordările teologice-culturale, prin medalioane și relatările din revistele bisericești ale eparhiilor sau alte reviste bisericești care circulă astăzi în Biserica noastră au îmbogățit paleta de opere hrisostomice. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat hotărârea de a se organiza în toate bisericile și mănăstirile momente evocatoare și misionare în așa fel, încât Sfântul Ioan să devină din ce în ce mai accesibil atât credincioșilor, cât și slujitorilor.

Manifestările liturgice din bisericile și paraclisele închinat Sfântului

Ioan Gură de Aur, organizarea de simpozioane teologice și științifice, organizarea de procesiuni la zilele de prăznuire acolo unde se află fragmente din moaștele Sfântului Ioan Gură de Aur au sporit lucrarea misionară a Bisericii noastre.

*

În Eparhia noastră, tot anul 2007 a fost timpul misiunii, inițiindu-se diferite programe, așa cum a cerut Sfântul Sinod. Amintim publicarea de articole inspirate din viața sfântului în periodicul eparhiei. Conferința preoțească semestrială de vară și-a axat dezbaterile în jurul temei: „*Familia creștină, astăzi*“, cu referire directă la îndemnul Sfântului Ioan Gură de Aur, mai ales la cele privind creșterea și educația copiilor. Temă de o mare actualitate astăzi, într-o perioadă în care familia suferă de aceste mutații, mai ales prin deplasarea multor români, la muncă, în spațiul european. De aici, tot mai frecvente cazuri de destrămarea a familiei, lipsa de preocupare pentru creșterea copiilor, încredințarea lor unor instituții de ocrotire sau persoanelor în vârstă din familiile respective. Conferința generală de toamnă pe eparhie a început cu un moment cu adevărat liturgic, în duh hrisostomic. Mai întâi, în ziua de 12 noiembrie, toată preoțimea a liturghisit în sobor, cu ierarhul în Catedrala Episcopală. Apoi a avut loc conferința propriu-zisă, în cadrul căreia, preoți reprezentând cele opt protopopiate ale eparhiei au prezentat scurte referate, pe problemele actuale ale pastorației, axate pe situații concrete din parohii. Cadru general al luărilor de cuvânt l-au constituit cele două teme: „Preotul și credincioșii săi“ și „Sfântul Ioan Gură de Aur în contextul parohial al vieții de astăzi“. A fost extrem de instructivă această împreună-lucrare a preoților cu profesorii de teologie invitați: pr. prof. dr. Nicolae Necula și pr. prof. dr. Vasile Mihoc. S-a purtat un interesant dialog pe teme de mare actualitate, cu referire directă la Sf. Ioan Gură de Aur.

Tot în cadrul acesta, al cinstirii Sfântului Ioan Gură de Aur, arătăm și o altă dimensiune extrem de importantă, și anume promovarea de către 90 de preoți din Eparhia Dunării de Jos a cursurilor de definitivat și gradul II la Facultatea de Teologie „Justinian Patriarhul“, iar temele solicitate cu această ocazie au fost axate, cu precădere, pe aspecte din viața și opera Sfântului Ioan Gură de Aur.

S-a redescoperit, de asemenea, împreună cu preoții, pe protopopiate,

pelerinajul. Beneficiind la Catedrala Episcopală de un fragment din moaștele Sfântului Ioan Gură de Aur, s-a dorit să se fructifice mai mult decât în alți ani șansa apropierei creștinilor spre venerarea acestei prețioase relicve. Astfel, s-au organizat pelerinaje în grup, pe protoierii, susținute de preoți și credincioși. Preoții au săvârșit Sf. Liturghie, au venerat împreună sfintele moaște, au luat împreună agapa și apoi au vizitat anumite centre culturale, sociale și misionare din orașul Galați. A fost un prilej extraordinar pentru credincioși de a descoperi duhul Sfântului Ioan Gură de Aur în fața sfintei relicve și de a cânta efectiv Sfânta Liturghie, cu întregul popor, în Catedrala Episcopală. La sfârșitul Sfintei Liturghii, într-un autentic spirit de comuniune creștină, toți credincioșii-pelerini la sfintele moaște au primit un document special: „Diploma de pelerin“.

Elevii și profesorii care participă la ora de religie s-au încadrat în contextul „anului hrisostomic“ prin programe adecvate și concursuri speciale. Nu în ultimul rând, școlile de teologie din eparhie: Seminarul Teologic „Sf. Apostol Andrei“ și Departamentul de teologie din cadrul Facultății de Istorie, Filozofie și Teologie au organizat importante manifestări spiritual-culturale.

Evocăm ca pe o manifestare deosebită Simpozionul din data de 12 noiembrie a.c., organizat de Episcopia Dunării de Jos și de Universitatea „Dunărea de Jos“. A fost o prezență națională, în general, care face și obiectul publicației de față - *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, fascicula anului 2007.

Participarea unor personalități din viața culturală a țării, clerici și profesori de teologie laici, a dus la descoperirea în Sfântul Ioan Gură de Aur a dascălului prin excelență, dascălul creștin, cel care unește astăzi pe cei ce au menirea de a transmite și învățături, și deprinderi creștine. Seminarul Teologic a organizat un astfel de simpozion interseminarial, cu deschidere națională, în data de 29 noiembrie a.c.

Această publicație, *Teologie și educație*, precum și publicația în ediție de masă - *Viața și acatistul Sfântului Ioan Gură de Aur* ar fi, și ele, între principalele mărturii ale unei preocupări eparhiale la Dunărea de Jos.

Nu s-ar putea încheia această evocare, fără a se consemna sfințirea unei capele în incinta Așezământului „Sfântul Ioan Casian“ - un centru de la eparhie. Capela, avându-l protector pe Sfântul Ioan Gură de Aur, este destinată pregătirii candidaților atât pentru primirea dumnezeiescului har al preoției, dar și pentru practica lor liturgică.

Acestea ar fi reperle principale și programele liturgice, pastorale, misionare, spiritual-culturale, social-filantropice desprinse din opera Sfântului Ioan Gură de Aur. Cu adevărat, este anul cel mai dens din acest punct de vedere.

Se cuvine însă a menționa și a sublinia chiar încă un aspect. Este vorba de actualizarea unei dimensiuni definitorii a lucrării și slujirii misionare a Sfântului Ioan Gură de Aur, și anume *filantropia*, într-un context ca acela din Tecuci, oraș care, în luna septembrie, a fost inundat și care se confruntă cu reale dificultăți de ordin material și social. Prin programe eparhiale, prin solidaritatea altor instituții: Arhiepiscopia Bucureștilor, Episcopia Buzăului, eparhii din țară, protopopiate și parohii s-au putut organiza, prin comitetele parohiale, sub directa îndrumare a Sectorului social de la Eparhia Dunării de Jos, admirabile programe filantropice. S-a depășit cu mult cifra de 12 miliarde lei vechi. Un program „hrisostomic“ al „ambasadorului săracilor“, care este Sfântul Ioan Gură de Aur.

Cel ce își propune actualizarea vieții, slujirii și operei Sfântului Ioan Gură de Aur rămâne uimit cât este de contemporan în toate domeniile pe care le abordează, în pofida celor 16 secole de la trecerea sa la cele veșnice.

Am înțelege aceasta din mesajul permanent nou, veșnic, al Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos: „*Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*“ (Mt. 24,35). Sfântul Ioan Gură de Aur - ca un fidel trăitor și tălmăcitor al Evangheliei Domnului - a descoperit timpul veșnic. El a actualizat Evanghelia Mântuitorului în timpul lui, de fapt a trecut dincolo de timpul lui. A descoperit în timpul limitat veșnicia. Sfântul Ioan Gură de Aur n-a rămas în cadrele timpului limitat, ci, dimpotrivă, în limitele timpului nostru, a arătat perspectiva timpului veșnic. Și întrucât omul este permanent prizonierul situațiilor conjuncturale, al timpului său, el se-nchide într-un cerc fără ieșire, atât din punct de vedere al capacității raționale omenești, cât și din unghiul de vedere al investigației științifice, din unghiul de vedere al lucrării, deci în limitele creatului și ale temporalului, în limitele imanentului, omul se închide ca într-un cerc din care nu mai poate ieși.

Ce face Evanghelia? Evanghelia ne deschide perspectiva dincolo de cercul nostru și ne deschide razele spre infinit. Sfântul Ioan Gură de Aur nu face nimic altceva decât să încadreze Evanghelia lui Hristos în situațiile-limită și prin aceasta, adică prin Evanghelie, să ne scoată din situațiile-limită, prin modelul Domnului, prin modelul Sfinților și nu în ultimul rând, prin exem-

plul propriu. El însuși era un exemplu al celui limitat de către oameni - de aceea a și fost marginalizat, izgonit, prigonit, exilat. Ceea ce impresionează la Sfântul Ioan Gură de Aur este faptul că tocmai atunci când el era limitat, Îl arăta lumii pe Hristos cel nelimitat. Atunci când era prigonit, Îl arăta pe Hristos, Cel ce Se sălășluiește în cei prigoniți și-i ridică deasupra prigoanei. Atunci când era exilat și lipsit de libertate, tocmai atunci se simțea mai liber, ajutându-i pe cei din lume - și ne gândim aici la exercițiul unic de exprimare a libertății de către un om lipsit de libertate, prin Hristos cel liber în el - și anume scrisorile către diaconița Olimpiada. Acestea sunt cel mai bun exemplu, mărturia mărturiilor asupra actualității Sfântului Ioan Gură de Aur, pentru tot omul ce-și impune sau se supune limitelor omenești. Oricare dintre noi, impunându-ne limite omenești de gândire, de lucrare, de slujire chiar, vom simți curând epuizarea resurselor noastre. De aceea trebuie să apelăm la actualitatea Sfinților Părinți - care au apelat, la rândul lor, la autoritatea Evangheliei și a prezenței dincolo de cuvânt a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care este viață. Sfinții Părinți au descoperit în Evanghelie nu atât expresiile și soluțiile teologice, ci, în interiorul Evangheliei, L-au găsit pe Mântuitorul Iisus Hristos, Care lucrează permanent și care slujește în Sfânta Treime și slujește, prin iubire, între noi, împreună cu noi și în noi. Deci, din această experiență de viață, Sfântul Ioan Gură de Aur este exponentul unei perioade patristice, dar într-un mod cu totul personal. Am putea spune că toate categoriile de creștini vor găsi în exprimările sale temeiul refacerii unui dialog personal între noi și Dumnezeu. Mântuitorul Iisus Hristos este mult mai accesibil omului astăzi, în contextul vieții sociale contemporane, tocmai prin anumite pasaje pe care le identificăm în opera Sfântului Ioan Hrisostom.

Pornind de la dimensiunea principală - pentru noi, creștinii - a slujirii, care este slujirea preoțească sau pastorația, în care să-l descoperim ca promotor în slujire pe Sfântul Ioan Gură de Aur, vedem că el este un demn împlinitor al slujirii Mântuitorului Iisus Hristos. El a împlinit, în toate situațiile, dimensiunea slujitoare a Mântuitorului, ca Păstorul cel Bun.

Iată, în continuare, câteva din multele mărturii ale Sfântului Ioan Gură de Aur prin care definește misiunea preotului și uimitoarea ei actualitate într-o lume secularizată.

I. Preotul - mijlocitor la Dumnezeu pentru popor

Sfântul Ioan arată în lucrarea preotului prezența Domnului în mijlocul poporului Său: „*Ce fel de om trebuie să fie cel ce se roagă pentru tot orașul - dar pentru ce spun tot orașul, pentru toată lumea - care se roagă să facă pe Dumnezeu îndurător față de păcatele tuturor, nu numai ale celor vii, dar și ale celor morți? Socot că nu-i de-ajuns pentru o rugăciune atât de mare nici îndrăznirea lui Moise, nici a lui Ilie. Ca și cum i s-ar fi încredințat întreaga lume, ca și cum ar fi tatăl tuturor oamenilor, așa se apropie preotul de Dumnezeu, rugându-se să se stingă războaiele de pretutindeni, să înceteze tulburările și cerând, atât în rugăciunile din casă, cât și în rugăciunile din biserică, pace, an îmbelșugat, izbăvire grabnică de toate necazurile ce supără pe fiecare. Preotul trebuie să se deosebească atât de mult, în toate, de toți cei pentru care se roagă, cât se deosebește un conducător de supușii săi*“.¹

Mai arătăm încă o mărturie extraordinară: „*Preoția întrece în măreție, în putere, în sublimitate tot ceea ce pot să dea cerul și pământul mai strălucit*“.²

Desigur, preoții sunt în primul rând oameni, trăiesc în societate. Și noi suntem oameni. Noi corectăm unele decăderi - nedorite - ale păstorilor, păstorii sufletești. La rândul lor, ei observă la noi aceleași lucruri, astfel că rămânem și păstorii, și păstoriții în aceleași limite ale judecăților noastre, omenești. Cât timp creștinul e numai om de rând, fără să-ncerce să se apropie de valorile creștine, fără să le cunoască, fără să le trăiască, evident că va judeca după măsurile judecății lui. Păstorul la fel. Dacă rămâne doar în limitele creștinului și omului neangajat în progresul neîncetat al descoperirii iubirii Mântuitorului nostru Iisus Hristos în viața sa, atunci și preotul, și mireanul, și credinciosul vor fi în eroare. De aceea, Sfântul Ioan Gură de Aur ne ajută să ieșim din această capcană a timpului: „*Unde trăiește preotul? Desigur, mai puțin pe pământ decât în ceruri. Care este societatea lui, dacă nu aceea a îngerilor; mai mult încă este cea a lui Dumnezeu, cea a Duhului Sfânt, de care el nu se separă în niciuna din funcțiile lui? Unde este el, cu cine acționează când oferă Jertfa divină? Ce să mai zici încă de*

1. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tratatul despre preoție*, VI, 4, în vol. *Despre preoție*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 137-138.

2. Jean Doublet, *Bogățiile oratorice ale Sfântului Ioan Gură de Aur*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 2002, vol. I, p. 203.

puterea cheilor? Ceea ce Dumnezeu n-a dat arhanghelilor, ceea ce n-au heruvimii și serafimii, preotul posedă: ceea ce nu pot nici cerul, nici pământul, o poate preotul“.

Este, dacă nu cea mai îndrăzneată, este sigur cea mai frumoasă exprimare pe care putea s-o facă cineva din autoritatea slujirii sale, nu din autoritatea cunoașterii sale! Să observăm că Sfântul Ioan Gură de Aur nu este, în primul rând, o autoritate prin frumusețea stilului operelor sale - este și aceasta, desigur! - dar este genial în modul în care sesizează profunzimea cerească a slujirii preoțești pe pământ. În modul în care aduce cerul în slujirea de pe pământ. Deci, când spune că ceea ce nu pot nici cerul, nici pământul, poate preotul, arată aici că preotul este cel care-L aduce pe Mântuitorul Iisus Hristos pe pământ. Cineva a spus: Părinte, astăzi am simțit că L-ai adus pe Mântuitorul Hristos pe pământ când ai slujit Sfânta Liturghie! Și invers: astăzi, nu L-ai adus pe Mântuitorul pe pământ... Sau, de pildă, altcineva, după ce a ascultat o predică foarte frumoasă a unui preot, i-a spus: Părinte, astăzi, ați zidit în mine o catedrală! El a mărturisit aici un mare adevăr, referindu-se la acea dimensiune a bisericii din noi. Sfântul Pavel spune: „*Nu știți că trupurile voastre sunt temple ale Duhului Sfânt?*“³ Dar la praznicul Intrării Maicii Domnului în Biserică, în luna noiembrie, evocăm la un moment dat chiar acest moment, numind-o pe Maica Domnului *Biserică însuflețită și rai cuvântător*. Iar un predicator la Bizanț a spus tot la această sărbătoare: *Bucură-te, catedrală, întru care vine Hristos să Se hirotonească Mare Preot!* Și iată că acea faptă a simțit prezența Mântuitorului Iisus Hristos, prin cuvântul preotului, prin Sfânta Liturghie, la care participase, și a simțit propria persoană ca pe o catedrală. Este ideal! Totdeauna ar trebui să simțim așa. Dar nu numai să simțim, ci toți ar trebui să și rămânem catedrale vii!

O altă dimensiune în lucrarea preoțească este chemarea puterii lui Dumnezeu în neputințele omenești: *Ce este puterea regească față de aceasta a preoților? Puterile pământești au putere peste viața trupească, preotul peste viața veșnică; aceia peste trupul care nu trăiește decât o zi, acesta peste suflet, care trăiește chiar anii lui Dumnezeu. Și chiar acest preot care face sufletul să se nască prin har, care-l renaște, care-l înviază, care-l hrănește cu Dumnezeu în Împărtășanie, este același chiar care-l pregătește pentru veșnicie, prin ungerea sfântă, când el este gata să apară înaintea*

3. I Cor. 3, 16.

Judecătorului său: ungându-l cu ulei în numele Domnului. Ce să mai zici încă de puterea preoțească de a mijloci, a îmblânzi mânia divină, a înlătura pedepsele pregătite să cadă peste cei vinovați? “4

Slujirea preoțească este o actualizare, o punere în lucrare a milei lui Dumnezeu față de oameni. Deci, noi, prin căință, prin pocăință, regretându-ne greșelile, în același timp primim și ajutor, și har pentru a ne îndrepta. Este asemenea medicului iscusit care identifică boala, pune diagnosticul și prescrie tratamentul adecvat. Tot astfel, sănătatea sufletească se obține în această conlucrare cu harul lui Dumnezeu prin preot. Și iată ce spune Sfântul Ioan: „*Preoția nu are ca scop de a pedepsi păcatele ce s-ar face, ci scopul de căpetenie este ca să nu se facă începutul, ca să dobândească de partea sa pe cel bolnav, ca să piară de la el sămânța răului. Această stăpânire nu face vorbă multă de cele pământești, ci se îndeletnicește numai cu lucrurile ce sunt în ceruri... Că această viață nici se sfârșește după încetarea noastră din viața de aici, ci după aceea încă strălucește mai mult“.*⁵

Ce frumusețe! Ideea este aceea că noi nu trăim doar o viață scurtă, limitată la aspectul pământesc. În timpul vieții pământești ne pregătim o viață mult mai strălucită, în Împărăția cerurilor. Vorbind despre suferința din lume, Sfântul Ioan folosește la un moment dat o expresie tulburătoare, într-un paradox, vorbind despre preotul care Îl aduce pe Dumnezeu din cer la Sfânta Liturghie, dar în același timp, el însuși simte și iadul - adâncul furtunilor din propria sa viață și din viața păstoriților săi - „...*cum valurile agită marea, tot așa este sufletul preotului în lupta cu ispitele“.*⁶

Se mai formulează uneori întrebarea: ce scop are această terapie duhovnicească, după Sfânta Spovedanie numită în popor „Canon“? La ce bun canonul, dacă Dumnezeu este Atotbun, iertător, este un Părinte iubitor? Cum se reconciliază, cum coexistă iubirea și pedeapsa? Desigur, aici trebuie să descoperim cealaltă dimensiune - dreptatea lui Dumnezeu - care să distingă între bine și rău. Se știe că Dumnezeu este totuși Judecătorul nemitarnic, de care trebuie să ne temem. Dar ne temem pentru situația noastră rea, nu pentru că este El rău. Ne temem că nu ne vom prezenta așa cum ne dorește,

4. Jean Doublet, *op.cit.*, p. 205.

5. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola a doua către corinteni*, Omilia XV, traducere din limba elină de arhimandrit Theodosie Athanasiu, după ediția „Oxonia“ - 1847, ediția a II-a, revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sophia, București, 2007, p. 148.

6. Idem, *Tratatul despre preoție*, în *vol. cit.*, III, 9, p. 70.

ca fii ai Săi. Și aici preotul are o răspundere mare. Să descopere și să dezvolte, în chip pronunțat, și această dimensiune a responsabilității în fața lui Dumnezeu pentru faptele noastre. Trebuie să ne facă să conștientizăm răul din noi, pentru a-l limita și a-l elimina. Preotul are deci misiunea sfântă de a ne conștientiza asupra pericolului răului din noi, dacă nu este în mod pedagogic eliminat. „*Tu, dacă-l lași pe vinovat nepedepsit, l-ai făcut mai rău, iară de l-ai pedepsit, l-ai lăsat totuși nevindecat [iată paradoxul!], în vreme ce eu nici nu-l las nepedepsit, nici nu-l pedepsesc ca tine, ci îi cer și răspundere de fapte, așa după cum mi se cuvine, în același timp și îndrept ceea ce este stricat. Voiești poate și să afli cum tu, scoțând din teacă sabia goală și arătându-i tăișul celor păcătoși, prin aceasta nu ai făcut nicio îndreptare, iar eu fără de acestea duc pe bolnav la adevărata sănătate? Apoi, pentru aceasta nu am trebuință de foarte multe, ci voi pune la mijloc pământul și marea și pe însăși firea omenească. Și cercetează cu amănunțime cum se găseau lucrurile omenești mai înainte de a sta la acest tribunal, cum din toate cele ce se văd astăzi nici că se auzea vreodată de numele lor. Căci cine a disprețuit pe atunci moartea? Cine și-a bătut joc de averi? Cine a disprețuit slava? Cine, părăsind vuietul din mijlocul lumii, a fugit în munți și prin pustietăți, îmbrățișând astfel pe maica filosofiei? Unde s-a auzit vreodată de numele fecioriei? Dar toate acestea, și mai multe decât acestea, s-au făcut isprava acestui tribunal, lucruri ale acestei stăpâniri. Acestea știindu-le, iubiților, și aflând noi că de aici izvorăște tot folosul acestei vieți și îndreptarea lumii, veniți cât se poate de des spre a asculta sfintele cuvinte și a lua parte la adunările de aici și la rugăciuni. Căci, dacă vă veți pune astfel în rânduială, veți putea arăta o viață vrednică de ceruri și vă veți învrednici de bunătățile cele făgăduite“.⁷*

Iată că Sfântul Ioan Gură de Aur, analizând această dimensiune extrem de delicată a duhovniciei, a împărțirii iertării și a conștientizării păcatului, arată că noi balansăm între blândețe și iertare. Dăm iertarea cu blândețe, în blândețe dăruim iertare. Dar Sfântul Ioan arată că uneori nici acestea nu sunt suficiente, nu sunt singura soluție: „*Blândețea și iertarea nu sunt întotdeauna folositoare; adesea, un dascăl are nevoie să se folosească de cuvinte tari și amenințătoare. Spre exemplu, atunci când ucenicul său este moale și mândru, el trebuie să se folosească de ac pentru a-l trezi din*

7. Idem, *Tâlcuiri la Epistola a doua către corinteni*, p. 151.

amorțeala lui“.⁸

Cât de nuanțat prezintă Sfântul Ioan Gură de Aur această problemă! Astăzi, noi avem o deosebită predilecție pentru a apela la soluțiile tari. Sfântul Apostol Pavel spune undeva: „...*Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu puteați mânca și încă nici acum nu puteți*“ (I Cor. 3, 2). Adeseori, în terapia trupească, precum și în cea duhovnicească ne mulțumim să alergăm la persoane iscusite. Uităm că și noi ar trebui să fim iscușiți. De aceea, nuanța în cazurile de terapie spirituală este calea de mijloc - „calea împărătească“ - recomandată mereu de Sfinții Părinți. Pentru că, în acest caz, nu tratăm boli, ci tratăm bolnavi. Și fiecare bolnav are sensibilitățile specifice. De aceea nu se pot aplica automat aceleași remedii, aceleași metode, aceleași medicamente sufletești tuturor oamenilor care suferă de aceeași boală. Trebuie să ținem cont de această nuanță. Dumnezeu, în iubirea Sa, prin libertatea dăruită, ne-a oferit și nuanțe. Sfântul Ioan Gură de Aur recomandă fiecărui păstor să ia aminte la nuanță, făcându-se, cum spune dumnezeiescul Pavel, „tuturor toate“. Deci, fiecăruia în parte.

În lumea de astăzi, e drept că sunt tot mai mulți creștini care simt nevoia să apeleze la duhovnici mai exigenți, mai aspri, considerând că aceștia - prin canoanele mai aspre - îi vor ajuta în lupta cu sinele și cu păcatul care le-a invadat acest sine. Aceasta pentru că există o anumită stare de neîncredere în noi tocmai datorită tot mai marii îndepărtări de Biserică și de soluțiile ei. Cu cât ne îndepărtăm de munte, muntele ni se pare mai înalt. Cu cât se face seară, cu atât ne orientăm mai greu printre copaci. Și atunci intrăm în ceea ce se numește panică. Și strigăm la cel mai puternic. Soluția este să ne prezentăm ritmic, să descărcăm ritmic desaga păcatelor care ne apasă. Sigur că și-n terapia trupească, atunci când boala s-a agravat, mergem la un mare specialist, care s-ar putea să ne descopere atât gravitatea bolii, cât și tratamentul eficient pentru vindecare. Nu e de dorit însă să rezolvăm problemele noastre spirituale doar cu oameni îmbunătățiți. Ei ne pot ajuta parțial. Dar nu e totul să ne prezentăm la o mare personalitate duhovnicească și să-i dezvăluim cât de mari păcătoși suntem noi. E o mare discrepanță între un duhovnic iscusit și un om neglijent, care din neglijență a ajuns să poarte o mare povară pe suflet. Sfinții Părinți ne-ar recomanda aici, dim-

8. Idem, *Comentariu la Evanghelia de la Ioan*, Omilia XLIV, 1, Editura Pelerinul Român, Satu-Mare, 1997 p. 211.

potrivă, să fim mai mari noi în actul pocăinței, decât duhovnicul în sfințenia lui. Sfințenia duhovnicului îl ajută pe el - evident, ne ajută și pe noi, prin încrederea pe care o avem în lucrarea sa - dar marele duhovnic este acela care reușește, prin simplitate, să-l ajute pe penitent să fie mare doritor de pocăință. Care este cea mai înaltă stare a penitentului când s-ar prezenta la un mare duhovnic? Este descoperirea în el însuși a cauzelor care l-au adus la această stare de păcătuire. Și cel ce și-a văzut atunci păcatele, le-a regretat și dorește să le elimine, e un om înviat din morți. *„Cel ce-și vede păcatele este mai mare, decât cel ce înviază morții“*. Avem nevoie de pedagogia sfinților, care-și plâneau zilnic păcatele.

La nouă ani de la plecarea părintelui Cleopa, ascultându-l acum, el ne ajuta aducând modelele în fața noastră, căci el alegea întotdeauna învățăturile potrivite din Sfintele Scripturi și din viața Sfinților Părinți. Spunea, de pildă: *„Ai auzit ce zice dumnezeiescul Vasile: să iei de-a dreapta frica de Dumnezeu și de-a stânga frica de moarte și nu vei mai păcătui“*. De aceea, el însuși se prezenta în fața pelerinilor, a penitenților, a ascultătorilor ca un om simplu, în sensul că el copleșea printr-o smerenie în care se descoperea măreția exemplului. Spunea: *„Eu m-am dus în pustie; crezi că am făcut ceva acolo? Am mâncat, am băut...“* Era o formă de a-și ascunde lucrarea sa, tocmai pentru a nu socoti că doar atingerea noastră de cuvintele părintelui Cleopa ne și ajută să fim iertați de păcate. Ci, dimpotrivă, atingerea smereniei părintelui Cleopa - care, deși trăia împreună cu sfinții, a viețuit în pustie răbdând demonii, cu toate forțele răului, care-l caută pe omul îmbunătățit - a ținut să le arate pe toate acestea ca fiind, mai degrabă, neputințele sale. Cine a înțeles, dincolo de cuvinte, adevărata viață a părintelui Cleopa, a văzut că el a fost unul din părinții duhovnici care a adus în prezent, în cotidian, sfinții cu experiențele lor. Iată, așadar, cât de importantă este introducerea sfinților în situații concrete din viața noastră, pentru a arăta cum ei înșiși au biruit păcatul în situații concrete și urmând - după puterile noastre, bineînțeles - căile pe care ei le-au urmat.

Se arată de multe ori în scrierile Sfinților Părinți că modelele se identifică adesea dintre oamenii care au căzut și s-au ridicat. Niciodată nu se vor propune ca modele îngerii, pentru că ei n-au trup.

De aceea, tema privind modalitățile prin care sfinții s-au despătimit este mult mai importantă decât însușirea doar a sensului lor. Nu doar prin lectură duhovnicească se poate plivi buruiana, ci smulgând-o. Nu vorbind despre

modul în care pot fi smulse buruienile, ci smulgându-le. Duhovnicul este cel care ne arată că avem buruieni în sufletele noastre. Că avem spini, în loc de flori parfumate și ne arată care sunt semințele bune pentru a cultiva flori și care sunt mijloacele pentru a smulge, cu rădăcină cu tot, buruienile, care sunt în gândirea noastră, în lucrarea noastră, în faptele noastre.

În *Tratatul despre preoție*, Sfântul Ioan Gură de Aur arată: „*Mai multe sunt valurile care tulbură sufletul preotului, decât valurile care frământă marea*“.⁹

Această dimensiune ne arată că în sublim este și durere, asemenea înțepăturii spinului. Sfântul Ioan Gură de Aur arată prin ce fel de suferință se obțin frumusețea și parfumul slujirii preoțești. „*Să înșir toate greutatețile preoției înseamnă să măsoară marea. De-și va curăți preotul sufletul de orice patimă, lucru cu neputință, chiar și atunci va fi silit să înfrunte mii și mii de greutăți, ca să îndrepte păcatele celorlalți. Dacă mai este însă încărcat și cu păcate proprii, vezi-i noianul ostenețelor și grijilor lui! Câte trebuie să sufere de vrea să biruie și păcatele lui, și pe ale păstorilor săi!*“¹⁰ Și spune, iarăși, că preotul este omul cel mai expus dușmanilor, care, „*dacă se aruncă plini de furie asupra oilor sale, cu atât mai mult caută ei să-l devoreze pe păstor. Ce să mai zici de multele greutăți și de piedicile care-l așteaptă pe preot în exercițiul Sfintelor Taine? ... Ce lucru, ce privire pătrunzătoare, ce atenție susținută, ce tact, ce pătrundere îi trebuie păstorului pentru a descoperi relele multiple și variate care atacă și pierd sufletele! Ce energie, deodată tare și gingașă, îi este mai necesară încă pentru a vindeca aceste rele, pe care investigația lui priveghetoare a știut să le descopere! Ce blândețe! Ce răbdare! Ce dispreț de sine însuși! Ce mărinimie, să sufere revoltele nefericiților care irită grijile sale și devotamentul său! La ce altceva decât la iubire poate fi încredințată o asemenea misiune și un martiriu atât de sigur?*“¹¹

Credincioșii, e drept, sunt din ce în ce mai exigenți cu alții și mai puțin cu ei înșiși. Și despre acestea, Sfântul Ioan comentează: „*Greutăți așa de mari întâmpină preotul în îndeplinirea îndatoririlor sale față de credincioși! ... Atâta vreme cât pilotul este în liniște și bucuros, mateloții și tot echipajul sunt în siguranță, dar dacă, prin injuriile lor și prin tratamentul lor, ei îi fac*

9. Idem, *Tratatul despre preoție*, în vol. cit., III, 9, p. 70.

10. *Ibidem*, VI, 9, p. 146.

11. Jean Doublet, *op.cit.*, p. 204.

*o viață dură și nenorocită, dacă ei îl împiedică să-și exercite meseria lui, el va merge, în ciuda sa, să-i arunce-n pericole; așa, păstorii voștri, dacă le dați cinstea pe care le-o datorăți, vor putea, veghind asupra voastră și veghind asupra lor înșiși, să vă ajute la mântuirea voastră.*¹²

*„Nouă, cărora ne este oprit să-i judecăm pe frații noștri, noi ascuțim limba noastră împotriva preoților. Și de ce iertare vom mai fi noi vrednici, noi care, nevăzând bârna din ochiul nostru, căutăm cu duritate și cu asprime să descoperim un pai în ochiul altuia? Nu știți voi că atunci când judecați așa vă pregătiți o judecată mai aspră?”*¹³

Și iată o observație cutremurătoare: *„Cum să nu fie absurd, ca, după ce am primit pacea de la preot în biserică și după ce și noi i-am înapoiat-o, la urmă să-l războim pe preot afară din biserică? Când el îți spune pace tuturor și tu îi răspunzi și duhului tău, de ce, afară din biserică, îl defaimi? Vai, cum formele cele mai importante din biserică au devenit niște forme seci, care numai adevăr nu sunt. Vai, cum simbolurile taberei ostașilor lui Hristos au ajuns să fie numai vorbe goale!”*¹⁴

O necesară concluzie la acest aspect ne arată Sfântul Ioan Gură de Aur: *„De altfel, acuzațiile și răutățile pe care le spune împotriva clericilor sunt ele însele un mare păcat, pentru că nu lovesc numai în acei oameni, ci mai ales în Sfânta Taină a Preoției. Cu toții cunoaștem porunca: «Nu judecați, ca să nu fiți judecați, și cu măsura cu care mășurați, vi se va măsura» (Matei 7, 1-2)...*¹⁵ *Și, în fine: „Chiar dacă preoții ar fi vinovați de cele mai grele păcate, tot nu ai dreptul, în fața lui Dumnezeu, să-i judeci.”*¹⁶

Tot sfântului îi datorează toți cei ce se simt chemați la Sfânta Taină a Preoției și care pășesc pe primele trepte ale școlilor unde se vor pregăti pentru aceasta - în Seminar sau Facultatea de Teologie - cele mai inspirate cuvinte cu care marele slujitor și dascăl duhovnicesc îmbracă această misiune sfântă, alegând tocmai momentul cel mai înfricoșător și sublim al Euharistiei, al Împărtășirii cu Trupul și Sângele Mântuitorului: *„Când vă apropiați de*

12. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Evanghelia de la Ioan*, Omilia LXXXVI, 4, p. 461.

13. *Ibidem*, p. 462.

14. Idem, *Comentariile sau explicarea Epistolei către coloseni, I și II Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia III, traducere din limba elină de arhimandrit Theodosie Athanasiu, după ediția „Oxonia” - 1847, 1905, p. 41.

15. Idem, *Problemele vieții*, Editura Egumenița, Galați, 2006, p. 303-305.

16. *Ibidem*, p. 363

17. Idem, *Cuvânt la Nașterea Domnului, 25 decembrie*, în vol. *Predici la duminici și*

*această înfricoșată și Sfântă Masă, de Sfintele Taine, faceți aceasta cu frică și cu cutremur, cu conștiința curată, cu post și cu rugăciune. Socotește, o, omule, ce jertfă ai să primești, de ce masă te apropii! Gândește că tu, cel ce ești praf și cenușă, ai să primești Trupul și Sângele lui Hristos! Când un împărat vă cheamă la masa sa, voi stați acolo cu respect și luați cu înfrânare din bucatele cele puse pe masă. Aici, însă, Dumnezeu vă invită la masa Sa și v-a dat pe propriul Său Fiu, și îngerii stau împrejur cu frică și cu cutremur și heruvimii își acoperă fețele și serafimii strigă, cuprinși de spaimă: **Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul**. Ceea ce ni se dă la această masă este vindecarea rănilor sufletului nostru, o vistierie neîmpuținată, care ne agonisește Împărăția cerurilor. Așadar, să ne apropiem de o spaimă sfântă și plini de mulțumire, să cădem mărturisind păcatele noastre, plângând de întristare pentru relele ce am făcut, întinzând mâinile la rugăciune către Dumnezeu, așa curățindu-ne, să ne apropiem cu toată liniștea și rânduiala către Împăratul cerului.*¹⁷

Este o parte din cuvântul rostit de Sfântul Ioan Gură de Aur la Praznicul Nașterii Domnului, accentuându-se rolul care ne renaște Sfânta și Dumnezeiasca Împărtășanie, până la măsura unirii noastre cu Domnul; „Și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine“ (Gal. 2, 20).

Prezentarea, evident succintă, a câtorva trăsături duhovnicești ale păstorului de suflete din atât de actuala operă a Sfântului Ioan Gură de Aur ne-a făcut să-l simțim pe el prezent, ca păstor. Un păstor pentru astăzi și pentru mâine și pentru totdeauna.

II. Omul înduhovnicit

Înainte de a fi păstori, îndrumători, dascăli, suntem cu toții oameni. Să încercăm să identificăm omul în scrisul Sfântului Ioan Gură de Aur. Astfel, el scrie: „Nu pentru altcineva a adus pe toate acestea pe lume, ci numai pentru om, pe care avea să-l pună, nu după multă vreme, împărat și domn peste toate cele create de El.”¹⁸

Mai presus de însușirile noastre, de stările noastre, de decăderile noastre, iată, Sfântul Ioan Gură de Aur în Omiliile la Facere - în om identifică pe sărbători, traducere a Episcopului Melchisedec al Romanului, ediția a II-a, Editura Buna Vestire, Bacău, 1997, p. 222.

18. Idem, *Omiliile la Facere*, col. PSB, vol. 21, Omilia VI, V, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 84.

19. Idem, *Predicile despre statui*, Predica a XI-a, partea a II-a, Editura Sfintei Episcopii a Râmnicului-Noului Severin, 1938, p. 16-17.

„împăratul și domnul peste toate cele create“ de Dumnezeu. Este cea mai convingătoare definiție și cea mai sublimă perspectivă pentru devenirea omului, ca împărat și domn peste întreaga creație. Iată ce am fost la început: domni și împărați! Iată de unde am căzut! Am fost coroana creației. Așa spune învățătura Bisericii. Cum a fost cu puțință această cădere? Nu mai vedem în om decât omenescul decăzut.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne explică spunând că, și din această perspectivă, Domnul îl recheamă pe om la starea lui normală, aceea de domn și împărat peste creație: „*Gândește-te, deci, cât de mare este puterea acelei suflări a lui Dumnezeu și cât de mare este înțelepciunea sufletului fără de trup, pe care i-a dăruit-o Stăpânul când a alcătuit din două părți o ființă ca aceasta, omul, și minunată, și cugetătoare, și când a unit partea netrupească a sufletului, ca meșter prea bun, cu trupul ca de un organ... Dobitoacele își au armele lor în trup, precum boul, carnea; mistrețul, colții; leul, ghearele. Dar mie Dumnezeu nu mi-a pus armele în firea trupului, ci afară din trup, ca semn că omul e o ființă blajină și că nu am mereu prilej să mă folosesc de ele; de aceea adeseori le lepăd, alteori mă slujesc de ele. Așadar, ca să fu liber și scutit și ca să nu fu nevoit a purta necurmat aceste arme, le-a făcut să fie despărțite de firea mea*“.¹⁹

Și, mai departe: „*După ce a umplut lumea cu nenumărate bunătăți, a pus pe om, această făptură firavă și neînsemnată, stăpân peste toate lucrurile din lume și a hotărât să fie pe pământ ceea ce este El în ceruri*“²⁰. Iată a doua expresie, după aceea de împărat și de domn. Suntem, prin urmare, chemați, ca oameni, să fim pe pământ ceea ce este Dumnezeu în cer! Ne mai îndoim acum despre importanța Întrupării Fiului lui Dumnezeu într-un Prunc? Ne mai întrebăm de ce dumnezeiescul Prunc din Betleem, ca Fiu al lui Dumnezeu, luînd chip de om, a devenit pentru noi nu doar model, ci a copleșit întreaga lume. *În smerenia sărăciei Lui a arătat o bogăție care a depășit orice altă persoană umană.*

„*Pentru ce a făcut Dumnezeu ca ochii animalelor să caute în jos, iar ție ți i-a pus sus, în cap, ca într-o acropolă? Nu oare că animalele nu țintească cerul și pentru că ție dintru început lege ți s-a pus de Dumnezeu și de*

20. Idem, *Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință. Despre neazuri și biruirea tristeții (I)*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2002, p. 117.

21. Idem, *Despre soartă și Providență*, Cuvântul I, în vol. *Omilia la săracul Lazăr...*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2005, p.169.

*natură ca să privească mai ales la cele de sus? De ce a făcut Dumnezeu drept trupul tău , iar cel al animalelor aplecat spre pământ? Nu tot oare din aceeași pricină, ca să te învețe, din însăși întocmirea ta, să nu te apleci spre pământ, nici să te lipești de lucrurile cele de aici? **Să nu ne trădăm dar noblețea**, nici să alunecăm la josnicia dobitoacelor, ca să nu se spună despre noi: **Omul în cinste fiind, n-a priceput** (Psalmi 48, 21)²¹*

„Iar dacă omul se arată superior și mai frumos decât lutul, diferența nu provine dintr-o deosebire de natură, ci din înțelepciunea meșteșugarului, fiindcă altminteri nu te deosebești cu nimic față de lut.”²² Iată deci o privire apologetică. Sfântul Ioan Gură de Aur, pe temeiul Sfintei Scripturi și al Revelației, în general, ridică omul dintr-o anumită părere de sine și încredere în sine, mai mult telurică, pământescă, îl ridică la o demnitate pe care a avut-o și a pierdut-o: frumusețea cea dintâi... Cum spune cântarea: „...cu frumusețea cea dintâi iarăși mă-mpodobește“.

*„Trăsătura caracteristică a omului adevărat, zidit după chipul lui Dumnezeu, este faptul că el seamănă cu Ziditorul său și vrea să-i fie pe plac Lui. De aceea, **cel care nu vrea să audă despre a fi pe plac Domnului nu poate fi numit om**. O asemenea ființă s-ar putea numi fiară. Și gândește-te cât de înfricoșător este ca, în timp ce Domnul vrea să ne facă asemănători îngerilor sau, mai mult, asemănători cu Sine, noi nici măcar oameni să nu rămânem, ci să ne transformăm în fiare.”²³ Iată o altă trăsătură a scrierilor Sfântului Ioan Gură de Aur - realismul, chiar într-o exprimare mai nuanțată. Putem afirma în acest sens că uneori, Sfântul Ioan, păstorul blând și iubitor, pe care îl întâlnim în cea mai mare parte a scrierilor sale, poate fi un păstor incomod, prin acele accente de fermitate, de intransigență. În primul rând, cu sine însuși și apoi, cu păstoriții săi! Așa se explică de ce a intrat în conflict cu cei ce n-au dorit exemplul și modelul. Este situația noastră, dintotdeauna. Cu greu acceptăm modelul. De ce? Pentru că adesea ne considerăm pe noi înșine propriile modele, ne suntem nouă înșine de ajuns. Observăm - adesea, dar mai ales în timpul nostru - o doză sporită de autosuficiență, din care se naște sentimentul de autonomie față de Dumnezeu și indiferență față de*

22. Idem, *Despre necunoașterea lui Dumnezeu*, Cuvântarea II, Editura Herald, București, 2004, p. 50-51.

23. Idem, *Problemele vieții*, p. 295.

24. *Ibidem*.

25. Idem, *Comentariu la Evanghelia de la Ioan*, Omilia LXXV, 5, p. 390.

26. Idem, *Omilii la Epistola către romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia XIII, tra-

semenii noștri.

De la o astfel de stare încearcă Sfântul Ioan Hrisostom - încă de atunci, dar încearcă și astăzi! - să ne ajute.

S-ar putea face, credem, o distincție nuanțată între doi termeni: libertate și autonomie. Libertatea fiind cea pe care ne-o acordă Dumnezeu, de a alege între bine și rău, între calea care duce la asemănarea cu El și aceea care ne robește păcatului. Iar autonomia ne desparte de această cale către Dumnezeu și către semenii. Dumnezeu nu forțează pe nimeni, de aceea e Dumnezeu! Libertatea ne arată respectul lui Dumnezeu pentru noi, oamenii, pe care ne vrea asemănători Lui. Libertatea este expresia superiorității omului față de toate celelalte viețuitoare și față de creație, în general, atunci când această libertate este recunoscută ca dar, de Sus. Dacă libertatea este interpretată doar ca un dat ținând numai de exprimarea identității umane ca atare, ea se orizontalizează, devine inactivă sau, și mai rău, decade din lumină în întuneric și redevine scutul pe care l-au folosit Adam și Eva pentru a se ascunde de Dumnezeu, după căderea în păcatul neascultării. Au fugit de la fața lui Dumnezeu, ochii li s-au întunecat și, nemaivăzându-se pe ei îmbrăcați în lumină, s-au văzut goi. Cât Adam și Eva priveau Sus, nu aveau grijă prea multă de cele de jos. Ele erau desăvârșite prin Pronia lui Dumnezeu. Așa se face că libertatea noastră, în aceste condiții, nu mai are nicio valoare. Cum se arată în Slujba Sfântului Maslu, libertatea noastră este „*ca o cârpă lepădată înaintea Ta, Doamne!*“

Dar libertatea noastră luminată de harul Duhului Sfânt, pusă în valoare în relația noastră cu Dumnezeu și cu aproapele, devine chiar apărătoarea identității noastre. Și atunci înțelegem că omul nu este liber când este robit sieși. Sfântul Pavel spune: nu folosiți libertatea ca niște robi, folosiți-o pentru a arăta că sunteți deasupra robilor. O astfel de libertate este responsabilă și face apel permanent la Dumnezeu și la aproapele. Dar acea libertate care nu-i lasă lui Dumnezeu libertatea, o libertate care anulează o altă libertate, nu mai este libertate. Libertatea noastră reală este atunci când îi respectăm lui Dumnezeu libertatea de a iubi pe toți și afirmă libertatea oamenilor de a se iubi unii pe alții. Este deci un dar pe care însă, adesea, noi îl folosim rău.

Extrema libertății este libertinajul. Trebuie să recunoaștem că ne aflăm în perioada îngrijorătoare a înrobirii noastre prin libertate, anihilând efectele înălțătoare și vindecătoare ale libertății. Or, autonomia este tocmai cea autosuficiență a omului care crede că-și este de ajuns sieși. Omul care crede

aceasta se înșală, pentru că, în realitate, el este foarte dependent de ceilalți, dar într-un sens negativ. Îi înrobește și-i folosește ca pe niște obiecte. Niciodată nu decade omul de la starea de om la aceea de obiect, decât atunci când libertatea este limitată la simțuri. Suntem robi condițiilor sociale, robi anumitor oameni, de care depinde existența noastră materială. Ne lepădăm noi înșine de libertatea care ne conduce pe calea pe care Dumnezeu ne-a arătat-o. Această cale ne duce permanent către semenii noștri. Or, noi, prin autonomia noastră față de Dumnezeu, vrem să fim autonomi față de oameni, dar folosirea greșită a libertății conduce la limitarea libertății semenilor noștri. Pentru că nu-i iubim. În general, limitezi drepturile cuiva pe care îl urăști, îl supui și-l consideri inferior. Este aici, mai curând, o mărturie a unui sindrom al inferiorității. Omul îndepărtat de Dumnezeu are sindromul inferiorității. Și de aceea e mereu preocupat să urce. Prin orice mijloace, pe orice căi, întotdeauna necinstite. Căile necurate presupun anihilarea permanentă a libertății celorlalți, care se văd constrânși să se supună capriciilor din viața unui om și nu principiilor pe care le-a așezat Dumnezeu în om: „*Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, iar pe aproapele ca pe tine însuși*“ (Lc. 10, 28). În afara acestor două porunci, nu există decât încălcare, prăbușire, dezordine și lipsă de coerență, de comuniune, de o viață normală.

În realitate însă, omul își îngreunează mult viața, căutând căi lăturalnice, mult mai complicate, decât să se conducă după aceste două precepte atât de simple și normale. Își construiește existența după propriile norme de gândire, care mai de care mai sofisticate, creându-și un univers propriu, pornind însă de la limitele lui. Doar Dumnezeu ne deschide spre infinit. Iar noi, închizându-ne în noi înșine, îi închidem și pe alții în gândirea noastră limitată, în faptele noastre limitate și în atitudinile noastre limitate. Deci, noi ne aflăm într-o gravă suferință, pentru că reducem lumea la noi. Mai mult decât atât: Îl reducem pe Dumnezeu la limitele noastre. Dumnezeu nu poate fi redus la aceste limite. Dimpotrivă, noi trebuie să revenim la condiția noastră inițială, de persoană în dialog cu Dumnezeu. În acest sens, Sfântul Ioan Gură de Aur scrie: „*Oh! Cât de mari ni le-a făcut Dumnezeu! Oh! Cât de strălucit și frumos este sufletul nostru! Noi suntem ființe cerești, noi suntem creaturi divine. Sufletul nostru și viața noastră sunt cerești. Cerul suspendat peste capetele noastre este mai puțin înalt și mai puțin frumos decât noi. Prin unirea noastră cu Dumnezeu, noi suntem noi înșine cerul cerurilor*“.²⁴

Iată, cu adevărat, o metaforă dumnezeiască! Și mergem mai departe, apelând la o exprimare care nu mai este metaforă, este realitate sacră: „*Cer fiind Peștera, ieslea sălășluirii, întru care S-a culcat Cel ne-ncăput!*“ Sau: „*Și pântecelul tău mai desfătat decât cerurile l-ai lucrat!*“

Miza Întrupării Mântuitorului nostru Iisus Hristos este revenirea omului la această stare cerească. Într-un cuvânt, înduhovnicirea omului.

„*Deși veți zice voi, adesea oamenii duhovnicești sunt în tristețe, dar această tristețe este mai dulce și mai plăcută decât bucuria. Cain a fost trist, dar noblețea lui era cu totul. Pavel la fel a fost întristat, dar întristarea pe care o avea el era după Dumnezeu. Tot ceea ce este duhovnicesc produce mare bine; tot ceea ce este pământesc produce mari rele*“.²⁵

Aici este paradoxul, evident, pentru că bucuria Cerului în limitele autonomiei, depărtării față de Dumnezeu și de oameni, ni se pare tristețe. Ascultăm tot timpul ziceri ca acestea: Dar ce, te-ai pocăit?; de ce ai părăsit frumusețile lumii?; de ce ai intrat în îngustimea vieții bisericești fără perspectivă?

Sfântul Ioan nu exprimă aici o dihotomie, spunând că cerul e sfânt și pământul e păcătos. Nu. Ci el vrea să ajungă la o altă concluzie, anume că omul are menirea să lege cerul cu pământul. Așa cum Fiul lui Dumnezeu a coborât cerul pe pământ, și mereu revenim, omul trebuie să fie ceresc pe pământ. Întrucâtva este chiar punerea în practică a poruncii lui Dumnezeu dată oamenilor după ce i-a creat: „*Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți*“ (Fac. 1, 28)

„*Aceasta înseamnă a fi duhovnicesc, adică a depărta toate păcatele*“.²⁶

Poate ar părea aici legitimă întrebarea: mai poate fi astăzi vorba de trup duhovnicesc, când ne aflăm în această stare, ne vedem, ne auzim, ne dor limitele, uneori nu ne mai putem auzi unul pe altul, în general, nu ne mai ascultăm unii pe alții - e drept - pentru că ascultăm prea mult de vocile experiențelor și dorințelor noastre omenești? Stăm prea mult în fața televizorului, apelăm prea mult la lumea virtuală. Ce poate fi mai anormal, decât ca, în loc să cântăm colinde și să invițăm rude, prieteni la masa ta, la bucuria ta,

ducere de P.S. Theodosie Athanasiu, ediția a II-a, revizuită și îngrijită de Cezar Păvălașcu și Cristina Untea, Editura Christiana, București, 2005, p. 226.

27. *Ibidem*, Omilia XIII, p. 243.

28. *Ibidem*, p. 246.

29. *Idem*, *Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către corinteni*, Omilia VII, tra-

să cauți informații despre Nașterea Domnului pe internet! Să vorbești de o naștere virtuală! Sau când vrei să vezi o mamă care atunci îți arată pruncul abia născut, s-o vezi mai întâi pe un ecran! Ai avea același sentiment ca atunci când l-ai vedea real? Prin Întruparea Sa, Mântuitorul Însuși ne-a luat în brațe. De aceea scopul Întrupării Mântuitorului este înduhovnicirea trupului. Sfântul Atanasie a spus: „*Dumnezeu S-a făcut Om, ca pe om să-l îndumnezeiască*“. Adică să-l aducă înapoi, în Dumnezeu. Deci, să-l ia din brațele omeneșului și să-l aducă din nou în brațele lui Dumnezeu. Să-l refacă „*împărat și domn*“! Și aceasta se realizează doar prin Mântuitorul Iisus Hristos.

Sfântul Grigorie de Nazianz spune că Mântuitorul Iisus Hristos nu le făcea doar dumnezeiește pe cele dumnezeiești, pentru că era și Om și nici doar omenește pe cele omenești, pentru că era și Dumnezeu. Este aici și o nouă orientare a omeneșului spre un nou model, deodată omeneș și dumnezeiesc. Și aceasta o înțeleg foarte bine oamenii care trăiesc pe acest pământ în normalitate și în comunitate cu Sfinții lui Dumnezeu, care ne arată puterea exprimării lui Dumnezeu în cadrul umanului eliberat de păcat. Iată omul duhovnicesc, trupul înduhovnicit! Iată la Sfântul Ioan Gură de Aur o exprimare, pe cât de tranșantă, pe atât de surprinzătoare pentru starea societății noastre: „*Și trupul îl vom putea face duhovnicesc, precum și dacă ne trândăvim, chiar și sufletul îl vom face trupesc...* [Iată iarăși o exprimare care nu ne surprinde, pentru că ea este confirmată mereu de predilecta noastră preocupare de a face nu trupul duhovnicesc, ci sufletul trupesc]. *Deci, fiindcă nu la voia naturii a lăsat acest dar, ci l-a încredințat liberei tale voințe, îți stă în putere de a deveni **trupul duhovnicesc sau sufletul trupesc**, căci totul depinde de tine. Păcatul nu se mai luptă acum cu legea minții noastre, nici nu ne mai înrobește ca înainte, ci toate acelea au încetat și au fost răpuse de harul Duhului, care a făcut ca patimile să se teamă și să tremure.*“²⁷ Sfântul Ioan ne mai dă un exemplu: „*După cum din însoțirea focului cu fierul, foc devine și fierul, rămânând totuși în propria sa natură, tot așa și trupul credincioșilor, care au în ei Duhul, se preface în aceeași energie cu El, adică devine duhovnicesc și, deși din toate părțile este răstignit, el totuși este înaripat împreună cu sufletul, cum de pildă era trupul celui ce grăia acestea; de aceea el își bătea joc de orice desfătare și plăcere și se simțea mulțumit și încântat în foame și bătăi, și cât timp era* ducere din limba elină de arhimandrit Theodosie Athanasiu, după ediția „Oxonia“ - 1847,

*întemnițat, nici că se supăra întru ceva pătimind acestea.*²⁸

Și aici apelează la filosofie: „*Iar noi avem mintea Domnului, adică avem minte duhovnicească, dumnezeiască, nimic omenesc având în ea. Nu Platon, și nici Pitagora, ci Însuși Hristos a insuflat în mintea noastră cele ale Sale.*”²⁹

Sfântul Ioan se delimitează aici de înțelepciunea lumii acesteia, pe care Sfântul Pavel, în Epistola sa către coloseni, capitolul II, versetele 8-10, o numește astfel: „*Luați aminte să nu vă fure mințile cineva cu filozofia și cu deșarta înșelăciune din predania omenească, după înțelesurile cele slabe ale lumii și nu după Hristos*” (Col. 2, 8).

Iar Sfântul Ioan continuă pledoaria pentru virtuțile omului duhovnicesc spunând: „*...de pildă, un om duhovnicesc, și mii de rele să-l lovească deodată, de niciuna din acestea nu este atins. Și ce spun? Chiar să vină asupra lui sărăcia, boala, batjocuri și insulte, răni, însă el fiind pare că afară de lume și slobod de patimile trupului, va râde și-și va bate joc de toate acestea*”. „*Niciun om trupesc nu va putea primi vreodată harul Duhului*”³⁰

Iată mai departe o analiză plină de realism și de înțeleptire: „*Animalele necuvântătoare cel puțin iubesc pe cele de același neam și se mulțumesc cu ceea ce le dă firea în raportul și iubirea dintre ele, pe când tu, deși ai mii de legături cu firea, care toate la un loc te apropie și te strâng, așa zicând, lângă membrele tale, tu, care ai fost cinstit prin Cuvântul, care te bucuri de evlavie, care te împărtășești de mii de bunuri, tu, zic, te-ai făcut mai sălbatic decât acelea, fiindcă arăți o mare îngrijire pentru lucruri zadarnice, pe când bisericile lui Dumnezeu le treci cu vederea, ca să se piardă de foame și goliciune, ba încă de multe ori le târăști în mii de rele!*”³¹

Zice mai departe dumnezeiescul Hrisostom: „*Deci, omule, pe leu îl imblânzești, iar pe tine te faci mai sălbatic decât o fiară? Și măcar că fiarele numai o greșeală rea au, iar omul cel viclean are toate răutățile tuturor fiarelor sălbaticice, le strânge în sufletul său, că are mânia leului omul, lupului se aseamănă cu răpirea, vulpii cu vicleșugul, iar cu vrajba se*

ediția a II-a, revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sophia, București, 2005, p. 72.

30. Idem, *Comentarii la explicarea Epistolei către evrei*, Omilia XXXIV, traducere din limba elină de Theodosie Athanasiu, episcopul Romanului, după ediția „Oxonia” - 1862, Editura Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1923, p. 390.

31. Idem, *Omilii la Epistola către romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia XI, traducere de P.S. Theodosie Athanasiu, ediția a II-a, revizuită și îngrijită de Cezar Păvălașcu și Cristina Untea, Editura Christiana, București, 2005, p. 197-198.

32. Idem, *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, Editura Pelerinul Român, Oradea,

aseamănă cămilei, cu strânsoarea se aseamănă gândacului, iar cu hrana și cu îngrășarea se aseamănă măgarilor și alte rele ca acestea are. Dar unuia ca acesta cum îi voi zice că are suflet omenesc? Că de este om cu mintea este stăpân celorlalte patimi și dobitoacelor necuvântătoare, iar de ești slugă poftelor celor fără de cale, cum vrei să te numesc om? De vreme ce nu ai asemănare și potrivire cu Împărăția lui Dumnezeu, ia gândește, cu a cui icoană te-ai făcut asemeni? Că zice Dumnezeu: Să facem om după chipul și după asemănarea noastră. Pentru aceea, nu te coborî la micșorarea dobitoacelor celor necuvântătoare. ³²

III. Bunătatea - semnul omului lui Dumnezeu

Omul lui Dumnezeu este cel care Îl arată pe Fiul lui Dumnezeu în situații concrete. Iar situațiile concrete sunt situațiile-limită pe care ni le îngăduie Dumnezeu în viața noastră. Întâlnirea noastră finală cu Fiul lui Dumnezeu, Care Se întoarce la A Doua Venire, este o întâlnire care va concretiza prezența „oamenilor lui Dumnezeu“ în Împărăția lui Dumnezeu.

În viața pământească, prin Liturghie, descoperim calea către Dumnezeu. Prin slujirea lui Dumnezeu și-a oamenilor, prin disponibilitate, așezăm cărămizi la cetatea lui Dumnezeu; suntem ziditorii casei Împărăției lui Dumnezeu. Casei cerești. Unde sunt multe lăcașuri. O lucrare îndreptată de la Dumnezeu prin noi către aproapele. De la Dumnezeu, ca inspirație, prin noi ca voință și jertfă, către aproapele, ca primitor. Dumnezeu Dăruitorul ne arată pe noi oameni dăruitori ai darurilor pe care le-am înmulțit, din darul lui Dumnezeu și prin munca noastră, prin care construim între noi și oameni punți de frățietate, iar acestea se construiesc prin lucrarea dragostei. De aceea și Judecata finală a vieții noastre - viața pământească a noastră va sfârși printr-o Judecată particulară - va fi o Judecată obștească. Aceasta înseamnă judecarea fiecăruia în obște. Judecare în comuniune! Judecata particulară, deci, confirmă unicitatea persoanei și libertatea ei, fiind creată de Dumnezeu spre a se desăvârși. Acum ne zidim pe noi, fiecare, cu ajutorul lui Dumnezeu, ca persoane, în permanent dialog cu Dumnezeu. Judecata finală

2002, p. 95-96.

33. Idem, *Omilia la Matei*, col. PSB, vol. 23, Omilia L, IV, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 585-586.

34. *Ibidem*, Omilia LII, III, p.605.

35. Idem, *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 168.

este actul de dreptate al lui Dumnezeu, spre a vedea cum am zidit Trupul lui Hristos în viață. La Judecata particulară vedem cum am zidit trupul nostru duhovnicesc. Iar la Judecata generală, Dumnezeu ne cere să arătăm cum am zidit Trupul lui Hristos, care este Biserica, toți oamenii. Sfântul Apostol Pavel ne arată că suntem cărămizi vii ale Bisericii lui Hristos.

Și iată cum aceste cărămizi vii, adăugate la o imensă Biserică vie, se identifică, după cum spune Sfântul Apostol Petru în Epistola sa, sau cum se arată la Apocalipsă, într-un „*cer nou și pământ nou*“ (Ap. 21, 1). Cerul nou este cerul Sfinților lui Dumnezeu, iar pământul nou este pământul transfigurat, reșezat ca rai. Judecata are loc în Valea lui Iosafat, pământul redevine rai, prin cei ce au așezat cărămizile vii, cetatea cea cerească, turnurile celor șapte Biserici, unde fiecare își va aduce fapta și lumina sa.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne confirmă aceasta în câteva cuvinte spunându-ne că, atunci când am contribuit la zidirea trupului duhovnicesc al Bisericii, automat am făcut un bine semenilor noștri. Deprinderea aceasta de a fi filantrop - iubitor de oameni - arată Sfântul Ioan, toți Sfinții Părinți ai Bisericii și Însuși Mântuitorul, se naște dintr-o stare de părtășie la viața celuilalt. Ea se exprimă și mai concret în cuvântul Mântuitorului de iubire plină de compasiune față de cei în suferință, care a născut cuvântul „milă“. Spune Mântuitorul: „*Milă Îmi este de mulțime*“ (Mc. 8, 2). „Îmi este milă de noroade; dați-le voi să mănânce...“ După această minunată împărtășire din cuvânt, a urmat împărtășirea din pâine. Împărtășirea din pâine a dat cuvântul „agapă“, care înseamnă viață iubitoare de cei pe care nu-i iubește nimeni. Iar această acțiune în limba noastră se numește milostenie, ea definind o stare de bunătate a inimii, care produce o stare de dăruire, iar starea de dăruire reface relațiile dintre oameni și redevenim din nou prieteni și frați.

Sfântul Ioan Gură de Aur arată că această stare de milostenie este o stare de curăție. Deci, dincolo de a fi un act iubitor și de dăruire, milostenia este un act purificator: „*Că milostenia ne curăță de păcate: «Dați milostenie, spune Domnul, și toate vă vor fi curățate»* (Luca 11, 41). *Milostenia este mai mare decât jertfa: «Milă voiesc, iar nu jertfă»* (Osea 6, 6; Matei 9, 13). *Milostenia deschide cerurile: «Rugăciunile și milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu»* (Fapte 10, 4). *Milostenia este mai necesară decât fecioria. Fecioarele care n-au făcut milostenie au fost aruncate afară din camera de nuntă și au intrat numai cele care făcuseră milostenie* (Matei 25, 1-13). *Pe acestea toate știindu-le, să semănăm cu*

*dărnicie, ca să secerăm rod și mai îmbelșugat și să avem parte de bunătățile cele viitoare*³³.

Deci, lumina, când nu vine din milostenie, nu luminează cărarea către Hristos. Cărarea către Hristos Domnul e luminată numai de efectul faptelor bune.

O a doua învățătură pe care o desprindem din opera Sfântului Ioan Gură de Aur este aceea că milostenia nu este un scop în sine aici, pe pământ. Ci este un mijloc. Este o cale. Acum, după ce am aflat definițiile milosteniei, să vedem care este în fond scopul ei. Cei mai mulți interpretăm scopul în sine. Am oferit astăzi ceva, cuiva, deci ne-am împlinit datoria. Este mult prea puțin aceasta. Milostenia, observă Sfântul Ioan Gură de Aur, nu se localizează întotdeauna în bunurile materiale. Ci și ele sunt un mobil, sunt un mijloc. Trebuie să existe ceva mult mai adânc. Pentru ca milostenia să fie milostenie, ea trebuie să aibă o motivație spirituală mult mai profundă, și spune că aceasta este călătoria sau calea către viața veșnică: „*Milostenia nu ne face încălțăminte, nu ne țese haine, nu ne zidește case de lut*“. Este mai mult decât actuală această exprimare a Sfântului Ioan, care pune pe primul-plan zidirea casei sufletului, zidirea persoanei și după aceea zidirea casei; Biserica este sancționată, de pildă, că nu face mai multe case pentru săraci, că nu dă prea multe haine, pentru îmbrăcarea trupului, că nu dă destui bani etc.; este o observație a lumii noastre. În parte, aceasta își are explicația ei; Mântuitorul ne-a îndemnat să dăm una din hainele noastre; dar nu pentru ca celălalt să aibă două și noi una, ci celui ce nu are niciuna; deci, haina este aici o faptă morală, și nu un ajutor social; este un semn al părtașiei noastre la viața celui alt, zidirea milosteniei doar pe fapte sociale este o dublare a asociațiilor omenești menite să se întrajutoreze; milostenia Bisericii este o urmare a slujirii ei liturgice; din slujirea liturgică și din bucuria iertării păcatelor noastre, oferim o jertfă din bucuria noastră. Milostenia *ne prilejuieste viață veșnică, ne smulge din mâinile morții, ne face străluciți și în viața aceasta și în cealaltă, ne zidește case în ceruri, acele locuințe veșnice. Milostenia nu lasă să ni se stingă candelilele* (Matei 25, 1-12), *nici nu ne lasă să ne arătăm la nuntă cu haine murdare* (Matei 25, 11-13), *ci le spală și le face mai albe decât zăpada. De vor fi păcatele voastre roșii ca purpura,*

36. *Ibidem*, p. 19.

37. Idem, *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...*, Editura

ca zăpada le voi înălbi (Isaia 1, 18). *Milostenia nu ne lasă să cădem acolo unde a șezut bogatul nemilostiv, nici să auzim acele înfricoșătoare cuvinte* (Luca 16, 19-31), *ci ne călăuzește în sânul lui Avraam*³⁴. Este faptă doar milostenia pe care creștinul o săvârșește în fiecare zi, în mod discret. Sau, dacă atât timp cât suntem în viață, nu suntem foarte atenți la a face acte de milostenie, îndată ce a plecat cineva drag din familie din viața aceasta, cei cărora ne este milă și grijă pentru călătoria sa către Dumnezeu îi trimitem înainte faptele bune. Jertfim din bunurile sale și le oferim săracilor. Sfânta ortodoxie, prin ajutoarele pe care le organizează, prin slujbele pentru cei adormiți - mai ales acestea! - urmate de fapte bune și de agape, săvârșește cel mai profund act de milostenie. Neinstituționalizată, ci personalizată.

Sfântul Ioan Hrisostom ne arată în acest sens: *„E mai bine să știm această îndeletnicire (milostenia), decât să fim împărați, decât să purtăm pe cap coroană. Îndeletnicirea aceasta nu are numai însușirea de a nu avea nevoie de alte îndeletniciri, ci mai are și o altă calitate, săvârșește multe și felurite lucruri: zidește case care rămân veșnic în ceruri; îi învață pe cei care o săvârșesc cum să scape de moartea cea nemuritoare; dăruiește comori care nu se termină niciodată, pe care nu le atinge nicio pagubă, nici furii, nici moliile, nici rugina, nici timpul...”* Și, în continuare: *„Milostenia biruiește dreapta judecată a lui Dumnezeu și-L face să miluiască pe păcătoși”*³⁵. Milostenia și rugăciunile Bisericii îi scot pe frații noștri chiar din iad. *„Omul cel milostiv - arată Sfântul Ioan - este ca un tată tuturor, ca o cârjă și un toiag în care se reazemă cei slabi și bătrâni, și celui milostiv, de i sa va întâmpla să pățească vreun rău, toți se roagă lui Dumnezeu pentru dânsul și zic: Dumnezeu să-l miluiască, Dumnezeu să-i dea bine, Dumnezeu să-l aducă iar la binele lui”*³⁶.

Relevante sunt în acest înțeles și obiceiurile din popor: să zidești o fântână la răspântie de drumuri, iar toți cei ce vor bea vor zice: Dumnezeu să-i dea iertare de păcate; sau celui ce pune o pâine la poartă, îi gândesc cei ce o mănâncă: Dumnezeu să-i facă parte în cer... Sau ziceri precum: cine dă, lui își dă; cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută etc. Mai spune Sfântul Ioan: *„Nu spală apa așa de bine murdăria trupului, cât poate milostenia șterge murdăria păcatului. După cum nu vîi să te rogi cu mâinile nespălate,*

I.B.M.B.O.R., București, 2006, p. 314.

38 Idem, *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, p.77.

39. Jean Doublet, *Bogățiile oratorice ale Sfântului Ioan Gură de Aur*, Editura Pelerinul

*deși e mai mic păcatul acesta, tot așa să nu vii niciodată la rugăciune fără milostenie... Chiar dacă nu ne știm cugetul împovărat cu vreun păcat mare, totuși să ne curățim cugetul cu milostenia*³⁷.

Deci, iată, cugetul este altceva decât fapta, este preocuparea pentru iertarea păcatelor noastre. La începutul lucrării noastre, arătam cât de importantă este fapta - fapta bună - pentru despovărarea noastră de păcate.

Conștiința apăsată de multe erori și păcate poate fi mult mai lesne ușurată prin milostenie, cum arată, iarăși, Sfântul Ioan: *„Iar creștinului celui milostiv nu numai cei ce au milă de la el îi mulțumesc și se roagă pentru dânsul, ci încă și cei ce n-au avut nicio milă îl iubesc și se roagă pentru el lui Dumnezeu să nu pătească vreun rău și milostenia la cei ce le-au făcut le pare că le-au făcut lor, iar de se-ntâmplă să pătească vreun lucru fără cale sau pagubă, tuturor le pare rău și se roagă lui Dumnezeu pentru el, să-i ajute și să-l izbăvească de toată răutatea...”*³⁸ și, iarăși: *„Milostenia răscumpără păcatele noastre; săracii vindecă rănilor pe care le facem noi continuu sufletului nostru. Medicii sufletelor noastre sunt săracii, ei sunt binefăcătorii și apărătorii. În sfârșit, milostenia răscumpără neputința și nevrednicia rugăciunilor noastre. Vedeți chemările și înțelepciunea Providenței! Ea plasează săracii, pe cei necăjiți, pe cei infirmi, la pragul Bisericilor noastre. Pentru ce? Pentru ca vederea lor să ne smulgă de la frivolitățile acestei lumi și să ne îndrepte gândul către gravele realități ale vieții de pocăință, de ispășire, de virtuți. Cele mai curate și purificatoare fântâni sunt cele ale săracilor.*³⁹

Sintetizând, Sfântul Ioan spune: *„La baza Bisericilor noastre sunt două feluri de curățire și de mântuire: fântânile Botezului și cele ale săracilor. Primele ne varsă nașterea; din iubirea față de săraci curge peste noi din abundență, din belșug, harul iertării”*⁴⁰.

*„Când va veni Iisus Hristos în slava Sa și cu puterea Sa, când se va organiza pompa triumfală a Zilei din Urmă, atunci vor străluci cei pe care i-a sfințit iubirea pe pământ; atunci, în fața întregului univers, milosteniile vor fi puse la lumină și vor fi slăvite de către Dumnezeu”*⁴¹.

Român, Oradea, 2002, vol. II, p. 528-529.

40. *Ibidem*, p. 540.

41. *Ibidem*, p. 555.

42. Idem, *Omilia la Epistola către romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia XIV, p. 286.

43. *Ibidem*, Omilia XV, p. 301.

Să ne oprim acum la Hristos cel Milostiv, Care a venit pe pământ pentru noi, a sărăcit El, pentru ca pe noi să ne îmbogățească: „*Hristos nu are unde să-Și plece capul, umblă gol, străin și flămând, iar tu îți faci case mari, cu băi și terase, cu o mulțime de saloane zadarnice; și lui Hristos nu-I acorzi nici măcar un mic acoperământ, pe când mansardele tu ți le împodobеști pentru ciori și vulturi. Ce-ar putea fi mai rău ca această nebunie? Căci este cea mai de pe urmă nebunie o astfel de purtare, ba încă și mai rea decât nebunia*“.⁴² Sau, iată cât de minunat: „*Dumnezeu a dat pentru tine chiar și pe Fiul Său, iar tu nu dai nici măcar pâinea zilnică Celui predat pentru tine, Celui jertfit pentru tine. Tatăl nu L-a cruțat, pentru tine, iar tu Îl treci cu vederea, topit de foame, deși tu consumi din ale Lui și dacă dai săracilor milostenie, din ale Sale dai, și pentru tine dai; S-a jertfit pentru tine, colindă drumurile, flămând, pentru tine, și tu dac-I dai pâinea zilnică, din ale Sale dai și singur te folosești. Și totuși, nici așa nu-I dai! Oare nu sunt mai nesimțitori decât pietrele cei ce, deși sunt mișcați de atâtea fapte mărețe, totuși stăruie încă într-o asemenea învârtoșare?*“⁴³

IV. Educația tinerilor

Vom încheia această prezentare succintă a slujirii în Biserică prin transpunerea operei și a vieții Sfântului Ioan Gură de Aur în lumea noastră, prin câteva reflecții despre educația creștină a tinerilor și creșterea religioasă a pruncilor.

Devenirea duhovnicească a omului, temă căreia Sfântul Ioan Gură de Aur îi acordă o mare importanță, presupune preocuparea atentă a educării persoanei umane, din perioada copilăriei, când se pune temelia caracterului și personalității sale.

Dacă plecăm de la însușirile noastre și de la rezultatul constatărilor noastre privind viața noastră în imediata actualitate; și dacă privim lucid și cu ochi critic, din unghi social, realitatea înconjurătoare, vom vedea că avem suficiente motive să ne îngrijorăm. Dacă privim oamenii de la distanță,

avem suficiente temeieri să fugim de ei. Dacă luăm aminte la violența răsădită - aproape de la naștere - în prunc, la violența însușită foarte de timpuriu de către copil, din exemplele care îi sunt la îndemână - și nu ne referim la exemplele de pe stradă, ci la cele care i se oferă sub formă de „dar“. Deci, noi oferim copiilor noștri daruri care conțin în ele tentația spre violență. Să evocăm un singur episod: în noaptea de Crăciun sau în noaptea Anului Nou, în vechime, era o preocupare pentru a descoperi și a crea în jur pacea și liniștea acestui eveniment. Germanii au un colind foarte frumos: „Noapte liniștită, Noapte sfântă...“.

Sociologii și psihologii contemporani au semnalat o degradare a spiritualului, care a devenit comercial. Deci, cauza cauzelor este comercializarea spiritualului! Spiritualul care ar trebui să înduhovnicească mercantilismul, a căzut, din păcate, în plasa mercantilismului. Așa-zisa spiritualitate este acum de vânzare, este unul din produsele societății de consum. Trebuie să subliniem aici că tocmai lipsa cunoașterii Sfântului Ioan Gură de Aur, de-a lungul timpului, neraportarea necesară la scrierile sale privind viața omului și devenirea lui spirituală, morală, își arată acum roadele negative. Mântuitorul, în fond, este Marele Absent din spiritualitatea noastră! Ignorat, cu voie sau fără voie.

Sărbătoarea, prin excelență, din care este absent Iisus Hristos Domnul este tocmai sărbătoarea Nașterii Lui. Aceasta a pornit mai ales în spațiul occidental, unde s-a admirat mai mult „peștera“, chiar dacă este luată din prezentarea frumoasă a Sfântului Francisc din Asisi, care este un mistic și care a fost și el un „ambasador al săracilor“, supranumit „il Poverello“... Există o rezistență crescândă, secol de secol, la mesajul spiritual al Mântuitorului Iisus Hristos pentru om. Este mai importantă azi casa omului, decât omul. Cât timp ne îndepărtăm de Dumnezeu, cum a arătat Sfântul Ioan Gură de Aur, ne îndepărtăm și de om. Prin urmare, noi preferăm locurile, și nu oamenii. Nu ne mai bucură oamenii, ci locurile. Există, observăm, o construcție a orașului din care, de sărbători, oamenii fug. În loc să aducă sărbătoarea în oraș, să spiritualizeze orașul, apartamentul! Singurii care au rămas - unele locuri - singurii „apostoli“ care îndrăznesc să meargă, să anunțe pe Iisus Hristos cu icoana sunt preoții care, săracii, în ciuda ofenselor, iau icoana în față și într-o lume care și-a făcut chip din vițelul de aur, preotul ia icoana lui Hristos și merge cu ea cântând:

„Nașterea Ta, Hristoase, răsărit-a lumii lumina cunoștinței...“. Merge, de asemenea, cu agheasma. Fericiți acei preoți și binecuvântate sunt acele locuri unde se deschid ușile sufletelor și ale caselor, pentru a reînvăța Cine este Cel pe Care Îl așteptăm la Crăciun. Belșugul, bradul, masa bogată? Desigur, toate au un rost, se adresează bucuriilor vieții - e necesară și această dimensiune a bucuriei - dar unde este Domnul nostru Iisus Hristos, unde este omul? Semenul nostru. Unde este copilul, în sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos? Unde este copilul? De ce a venit Mântuitorul pe pământ ca Prunc? Cât de puțin ne preocupăm de creșterea religioasă a copiilor noștri! Fără Pruncul ținut în brațele Maicii Domnului nostru Iisus Hristos, nu există nicio șansă de a readuce copilul în starea de naturalețe, de normalitate, de creștere normală. Copilului i se oferă astăzi un cadru total neprielnic pentru creșterea lui tihnită și liniștită.

Într-o societate extrem de zgomotoasă, copilului i se imprimă pe suflet acest zgomot. Într-o lume nedreaptă, copilul va fi marcat de tarele nedreptății. Și este permanent, încă de mic, un nemulțumit. În al treilea rând, copilul e frustrat de dreptul de a avea mamă naturală și tată natural. Cât timp i s-a refuzat copilului - ideologiile anterioare - dreptul de a avea Tată dumnezeiesc și Mamă dumnezeiască, Biserica, iată că i s-a furat acum și dreptul la mamă naturală și tată natural.

De aceea, în contemporaneitate, copilul a pierdut pe cei doi mai mari pedagogi: pe Mântuitorul, Care este Pedagogul pedagogilor, la peștera din Betleem și pe Maica Domnului, care este învățătoarea noastră pentru creșterea copiilor, dar a pierdut și leagănul, și cântecele mamei. Odată cu acestea, a mai pierdut ceva: a pierdut dimensiunea românească - baladele, poeziile, cadrul natural, frumusețea creației lui Dumnezeu... Și pe toate acestea le descoperă acum virtual orice copil care are în casă un calculator! Bun! Dar el nu mai poate face deosebirea dintre imaginea virtuală și cea naturală - de la care, desigur, s-a pornit. Copilului i se servesc artificialul, virtualul, și nu naturalul imaginii.

Apoi, copilul nu mai crește în libertate, ci este de mic crescut cu anumite constrângeri și responsabilități, merge de foarte mic la creșă, copiii se educă între ei, unii pe alții, și în final, preferă strada, lumea dezordonată, pe care le asimilează fără discernământ. Pentru a avea discernământ, ar trebui ca acesta să i se cultive în familie, în școală și în biserică. Deci,

fără conlucrarea celor trei factori: familia - cadrul firesc și cald, unde este prezent și Dumnezeu; școala - pepinieră a virtuților, și Biserica - loc de sfințire permanentă a pruncului, nu ne vom putea întoarce la normalitate. Eminescu a sintetizat cu geniul său toată această dramă pe care el a trăit-o atunci individual, dar care astăzi, din păcate, a luat proporții la nivel de societate, de umanitate, în general: „*Unde ești, copilărie, cu pădurea ta, cu tot?*“ ... Iată deci altă „școală“ - creația lui Dumnezeu!

Copilul care urmărește filme de groază și tresare noaptea în somn trădează o înclinație spre violență. Când comunică prin celular cu ceilalți copii, deja s-a artificializat însăși relația personală dintre ei. Înainte, copiii se jucau, se cunoșteau unii pe alții direct, se bucurau împreună, creându-se o anumită solidaritate între ei.

În sfârșit, se vorbea și exista în familie o autoritate morală, care a dispărut!

Ce este de făcut ? Ne întrebăm, ce-ar face Sfântul Ioan Gură de Aur ? În primul rând, ar vorbi zi și noapte despre aceste realități. În prima parte ar pleda pentru sublimitatea copilăriei, iar în partea a doua despre decăderea ei. Despre sublimitatea familiei și despre decăderea familiei. În prima parte despre sublimitatea școlii, în a doua parte despre metodele greșite ale școlii. În prima parte despre sublimitatea Bisericii, în a doua, despre absența copiilor din Biserică! Și ne-ar întreba, ce am făcut cu chemarea Mântuitorului: „*Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este Împărăția cerurilor!*“ (Mt. 19, 14). „*Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu*“ (Mc. 10, 14).

Totuși, în atare situații există și remedii. Deja sunt multe familii creștine tinere, asociațiile creștine, tineri care încearcă, în haosul social, să arate că există spații, insule, oaze de liniște și pace. Credem că putem să folosim o zicere - chiar dacă necreștină la originea ei - precum că, decât să ne considerăm o picătură în oceanul acestor neputințe, mai bine să ne vedem ca pe o lumină în întuneric, care, încet-încet, va reuși să facă să se disipeze întunericul.

În al doilea rând, există o șansă uriașă, pe care trebuie s-o aprofundăm mai mult, în duhul hrisostomic, al Sfinților Părinți, dar și al realității, și

anume folosirea din plin a orei de religie, ca o șansă reală, prin dialogul asupra realităților actuale cu părinții, elevii și profesorii de religie. O înduhovnicire și o privire mai realistă a părinților și a copiilor prin mai multe întâlniri ar fi benefice. Ora de religie, deocamdată, se adresează nivelului celui mai scăzut al cunoștințelor despre Dumnezeu și foarte puțin atinge sufletul și sensibilitatea tinerilor, pentru ca sufletul și sensibilitatea lor să fie ușor, ușor convertite unei anumite stări de care ei au, în realitate, nevoie. Greu să convingem că ora de religie este o șansă extraordinară pentru ei, de a obține ceea ce nu le mai poate nimeni oferi: pacea și liniștea sufletească și o anumită emulație în plan spiritual.

În al treilea rând, probabil că și creștinii noștri - de toate vârstele - ar putea să ofere mult din experiența pozitivă și mai puțin pozitivă a vieții lor. Cu siguranță însă, Dumnezeu nu vrea să piardă această lume. Deci, nu trebuie să ne limităm la programe pentru copii, gândite adesea despre ei, fără de ei!

Ar mai fi un exemplu - din cele pozitive: înființarea unor așezăminte pentru copii sub patronajul Bisericii. Împreună cu tinerii, odată cu eforturile familiei, școlii și Bisericii, prin stăruința și jertfelnicia după modelul Sfinților, precum Sfântul Ioan Gură de Aur, se va depăși orice stare de lucruri nepotrivită cu chemarea noastră de creștini și oameni ai binelui, frumuseții sufletești și comuniunii frățești.